

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ
Нови Сад, Булевар Михајла Пупина 16
Тел: 021/425 836; 425 854
e-mail: office@pzz.gov.rs

**ИЗВЕШТАЈ О РАДУ УСТАНОВА ЗА СМЕШТАЈ ОДРАСЛИХ И
СТАРИЈИХ
У
АП ВОЈВОДИНИ
ЗА 2013. ГОДИНУ**

Нови Сад, 2014.

САДРЖАЈ

1.0. УВОД	3
О извештају	4
Основни показатељи о становништву	4
Нормативни оквир за пружање услуга социјалне заштите	4
2.0. УСТАНОВЕ ЗА СМЕШТАЈ ОДРАСЛИХ И СТАРИЈИХ НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНЕ	6
2.1. Подаци о установама	6
2.1.1. Услуга домског смештаја	6
2.1.2. Додатне услуге које су организоване у оквиру установа	8
2.1.3. Анализа кретања броја корисника услуге домског смештаја и додатних услуга које се реализују у оквиру установа	9
2.1.4. Инфраструктурни, организациони и кадровски услови за пружање услуга	12
Стандарди смештаја корисника и структура смештајних капацитета домског смештаја	12
Приступачност објеката	13
Кадровски капацитети	13
Обука и усавршавање радника	17
Процедуре у установи	17
2.2. Подаци о корисницима домског смештаја	18
Основна обележја корисника домског смештаја	18
3.0. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	26
4.0. ЛИТЕРАТУРА	28

1.0. УВОД

О извештају

Ово је извештај о анализи пружања услуга у установама социјалне заштите за смештај одраслих истаријих, са територије АП Војводине за 2013. годину. Анализом су обухваћене установе са територије покрајине у јавном сектору, које према Уредби о мрежи установа социјалне заштите пружају услугу домског смештаја за ове групе корисника.

Анализа је урађена на основу података из годишњих извештаја о раду које установе за смештај и центри за социјални рад достављају Покрајинском заводу за социјалну заштиту, базе извештаја Републичког завода за социјалну заштиту, као и других релевантних извора: извештаја владиних тела и Републичког завода за статистику.

Извештај даје кратак приказ основних показатеља о становништву са акцентом на циљне групе одраслих и старијих грађана, приказ података о инфраструктурним, организационим и кадровским капацитетима установа, преглед пружених услуга и преглед структуре корисника домског смештаја према основним обележјима.

Основни показатељи о становништву

Феномен популационог старења представља озбиљан изазов за друштво уопште. Оно између осталих отвара и питање на који начин ће државни системи, а пре свега пензиони систем, затим системи здравства и социјалне заштите, на најцелисходнији начин одговорити на појачане захтеве.

У Републици Србији у 2012. години живело је више од 1.255.000 лица са 65 и више година. Удео старијих у укупној популацији је 17,5%, што сврстава Републику Србију међу старије популације у Европи. Одговарајући удео у ЕУ је 17,9%. Процес старења становништва траје већ више од четири деценије, а резултат тог процеса је да је данас број становника старијих од 65 година за 21,6% већи него број становника млађих од 15 година¹.

Старење је резултирало и повећањем стопе зависности старијег становништва. Према подацима Пописа становништва 2011. године, ова стопа у Републици Србији износи преко 25%, што значи да на четворо радно способних становника долази једно лице старије од 65 година. Овај ниво стопе зависности приближно је једнак просеку у ЕУ (25,9% 2010. године)².

У Војводини је ситуација према овим показатељима нешто повољнија. Према попису 2011. године у Војводини је живело 317.138 становника старијих од 65 година, тако да је удео старијих у укупној популацији Војводине 16,4 %.

Просечна старост у Републици Србији износила је чак 42,2 године у 2011. години, а у Војводини 41,8 година, што сврстава регион Војводине поред Београдског региона у „млађе“. Међу регионима, највећу просечну старост бележи Регион Јужне и Источне Србије (43 године).

Тренд увећавања становништва високе старости се наставља. Број лица са 80 и више година износи преко 60.000 или 3,2% у укупној популацији Војводине. Одговарајући удео у ЕУ је готово 5%.

¹Други национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији, 2014

²Исто

У односу на 2011. годину, у 2012. је дошло до великог повећања сиромаштва у Војводини (са 6,2% на 9,3%)³. Број сиромашних грађана у Војводини у 2012. години је био 191.000, уз стопу сиромаштва од 9,3% у односу на исти индикатор који за Србију износи 8,8% и Београд 3,1%. У 2013. години, према индикаторима сиромаштва Војводина се нашла у повољнијој позицији у односу на 2012. годину. Број сиромашних је смањен на 108.000 уз стопу сиромаштва од 5,6% (стопе сиромаштва за Србију 8,6% и Београд 5,6%).

Сиромаштво пензионера ниже је од сиромаштва укупне популације и по апсолутном и по релативном концепту. Слична је ситуација и са сиромаштвом старијих од 65 година. Ови налази потврђују важну улогу пензијског система у смањењу сиромаштва старијих (Сиромаштво у Србији 2011, 2012. и 2013. године).

Ипак, ако се посматрају старији грађани који своје потребе не могу да задовоље без подршке државе, онда анализа старосне структуре прималаца новчане социјалне помоћи показује исподпросечно учешће старијих од 65 година (4,6% у односу на 17,4%), што је резултат препрека које смањују доступност помоћи за старије (пре свега земљишни максимум и недовољна информисаност), на шта указују обављена истраживања⁴.

Нормативни оквир за пружање услуга социјалне заштите

Циљеви социјалне заштите остварују се пружањем услуга социјалне заштите и активностима које предупредују, умањују или отклањају зависност од социјалних служби.

Према закону о социјалној заштити, корисник права ули услуга социјалне заштите јесте појединац, који се суочава са препрекама у задовољењу потреба, услед чега не може да достигне или одржи квалитет живота или који нема довољно средстава за подмирење основних животних потреба, а не може да их оствари својим радом, приходом од имовине или из других извора.

Одрасло и старије лице корисник је права и услуга социјалне заштите када су му благостање, безбедност и продуктиван живот у заједници угрожени ризицима услед старости, инвалидитета, болести, породичних и других животних околности.

Социјална заштита одраслих и старијих организована је кроз пружање услуга смештаја (смештаја у другу породицу, домски смештај, прихватилиште и друге врсте смештаја, у складу са законом), и обезбеђење различитих дневних услуга у заједници као што су дневни боравак и помоћ у кући, и других сервисних услуга (клубова и других услуга) које подржавају боравак корисника у породици и природном окружењу. Поред услуга смештаја и дневних услуга, друштвена подршка организује се и пружањем социо едукативних и саветодавно терапијских услуга и услуга подршке за самосталан живот, које имају за циљ помоћ у кризним ситуацијама појединаца и породица односно пружање подршке ради успостављања што већег нивоа самосталности.

³Релативно висок раст сиромаштва у Војводини делом је последица подбацивања пољопривредне производње у 2012. години, које је овим крајевима натпросечно погодило како пољопривреднике, тако и сиромашније становнике градова кроз више цене, и део њих повукло испод линије сиромаштва (Сиромаштво у Србији 2011, 2012. и 2013. године).

⁴Сатарић, Н. и група аутора (2013): „Анализа примене Закона о социјалној заштити у делу новчаних социјалних помоћи и cost-benefit анализа сервиса помоћ у кући за стара лица“, Удружење грађана „Снага пријатељства“ – Amity, Београд. Истраживања потврђују да је један од најважнијих разлога због којих се грађани са најнижим дохотком не пријављују за НСП неинформисаност да програм постоји, као и да је у овој групи веће учешће мање образованих и старијих од 50 година. (Matković, G., & Petrović, M. (2012). *Life under the line: Determinants of low take up of FSA in Serbia*, Београд, с. 16)

Закон о социјалној заштити предвиђа да се домским смештајем кориснику обезбеђује становање и задовољење основних животних потреба, као и здравствена заштита. Домски смештај обезбеђује се кориснику коме се не могу обезбедити, или није у његовом најбољем интересу, останак у породици, услуге у заједници или породични смештај.

Услуге домског смештаја пружају се старијим особама које услед ограничења способности имају тешкоће да живе самостално, без целодневне подршке, неге или надзора одраслим лицима која услед физичких, интелектуалних или тешкоћа у психичком функционисању имају потребу за интензивним и целодневним надзором, негом и подршком током 24 сата, а чије се потребе тренутно не могу задовољити у породичном окружењу или кроз услуге у заједници.

Пружање услуге домског смештаја основна је делатност установа које су предмет ове анализе, а поред домског смештаја, установе могу да пружају и додатне услуге, било да су то услуге краткотрајног смештаја или дневне услуге које подржавају живот у заједници (дневни боравак, клубови и помоћ (и нега) у кући, различити сервиси за помоћ у обављању свакодневних животних активности...), саветодавно терапијске или услуге подршке за самостални живот, персонална асистенција...

Услуге које су у мандату локалних самоуправа (дневне услуге, прихватилишта, саветовалишта...), упркос развоју последњих година, делимично захваљујући и међународним пројектима који су их подржавали, и даље нису у довољној мери доступне, а у многим општинама су и неодрживе.

У овом делу даћемо приказ података о развијености локалних услуга на територији Војводине намењених одраслим и старијим лицима, према подацима из Базе услуга социјалне заштите која је настала као резултат мапирања услуга социјалне заштите у надлежности локалних самоуправа. Истраживање је спровео Центар за либерално демократске студије у периоду од септембра 2012. до фебруара 2013. године.

Пружаоци ових услуга су поред установа за смештај корисника, центри за социјални рад и организације цивилног друштва.

Према подацима из Базе услуга социјалне заштите, у 2012. године, **помоћ у кућиза старије** пружала се у 40 локалних самоуправа у Војводини, од укупно 45, за 5.840 корисника (1,8% старијих од 65 година)⁵.

Услуга **помоћи у кући за одрасле особе са инвалидитетом** пружала се у 8 локалних самоуправа, за 150 корисника.

Персонална асистенција је услуга која се пружала у 6 локалних самоуправа за 50 корисника

Услугу **дневног борава** за старије користило је 2012. године 798 корисника, а услуга се пружала у 6 локалних самоуправа у Војводини (Ада, Нови Сад, Панчево, Сента, Житиште и Зрењанин). Пружаоци услуге дневног борава за старије углавном су организације цивилног друштва, а само у Новом Саду и Зрењанину пружаоци ове услуге су из јавног сектора.

⁵Обухват старијих услугом помоћи у кући је низак у поређењу са развијенијим европским земљама. У Немачкој на пример, у којој се систем дуготрајне неге као и Републици Србији у великој мери ослања на новчане накнаде, удео старијих који користе услуге помоћ у кући је 2,6%, док у нордијским земљама у којима је модел заштите кроз услуге доминантан, одговарајући удео износи преко 10% (Други национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији, 2014).

Услуга **свратишта** за одрасла и старија лица пружала се до 2012. године само у Зрењанину. Након 2012. године, промењен је пружалац услуге, а сама услуга је реструктурирана у услугу смештаја у прихватилиште⁶.

Услуга **прихватилишта** за одрасла и стара лица према подацима из 2012. године пружала се у 7 локалних самоуправа у Војводини (Бачка Паланка, Бечеј, Кикинда, Нови Сад, Пландиште, Србобран и Зрењанин). Сви пружаоци услуга су пружаоци из јавног сектора, а услугу је користило 190 корисника током те године.

2.0. УСТАНОВЕ ЗА СМЕШТАЈ ОДРАСЛИХ И СТАРИЈИХ НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНЕ

2.1. Подаци о установама

Према Уредби о мрежи установа социјалне заштите, услугу домског смештаја за одрасле и старије на територији АП Војводине **у јавном сектору** пружа **16 установа**. Уредба о мрежи ближе уређује просторни распоред, делатност, капацитет и групе корисника, за установе које оснива Влада, односно надлежни орган аутономне покрајине.

Последњих десетак година интензивно се развија услуга смештаја за старије и у приватном сектору, па према расположивим подацима, у АП Војводини **у приватном сектору** функционише **25 регистрованих домова са укупним капацитетом од 640 места**. Приватни домови немају приступ буџетским средствима, али подлежу регулацији и контроли релевантних републичких и покрајинских органа, такође се као и установе у јавном сектору налазе се у процесу лиценцирања.

2.1.1. Услуга домског смештаја

Укупни **капацитет домског смештаја** установа за одрасле и старије на територији АП Војводине, у **јавном сектору** износи **3.854 места**.

Установе са највећим капацитетима домског смештаја су геронтолошки центри у Новом Саду и Суботици, а следе геронтолошки центри у Сомбору, Зрењанину, Руми итд. Са мањим капацитетима испод 100 места су Дом за смештај старих лица при центру за социјални рад у Новом Кнежевцу и Геронтолошки центар у Кањижи⁷.

У табели која следи приказујемо **капацитет и број корисника домског смештаја** установа у АП Војводини, у 2013. години.

⁶Пописом из 2011. године евидентирано је у Србији преко 18 хиљада примарних и секундарних бескућника, и то управо највише међу лицима старијим од 65 година (Други национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији, 2014), што указује на потребу и за развојем услуга ове врсте. Циљне групе услугесвратишта јесудеца, млади, одрасли и старијалица који живе или раде на улици и добровољно затраже или пристану на услугу.

⁷Законом о социјалној заштити предвиђено је да дом за смештај одраслих и старијих не може да има капацитет већи од 100 корисника

Ред. бр.	Установа	Капацитет	Укупан број корисника (1.1.2012. - 31.12.2012.)	Нови корисници у 2012. години	Број корисника на дан 31.12.2012.
1	Дом за смештај старих лица Апатин	185	241	68	173
2	Дом за смештај старих лица Кула	105	124	31	93
3	Дом за смештај старих лица Мол	220	288	87	195
4	Дом за смештај старих лица Нови Кнежевац	40	46	6	34
5	Геронтолошки центар Бачка Паланка	110	159	54	103
6	Геронтолошки центар Бечеј	193	201	52	140
7	Геронтолошки центар Врбас	125	144	27	117
8	Геронтолошки центар Вршац	108	120	28	92
9	Геронтолошки центар Зрењанин	300	420	146	277
10	Геронтолошки центар Кањижа	95	103	29	72
11	Геронтолошки центар Кикинда	180	212	58	147
12	Геронтолошки центар Нови Сад	868	1123	333	764
13	Геронтолошки центар Панчево	200	252	77	185
14	Геронтолошки центар Рума	285	369	86	277
15	Геронтолошки центар Сомбор	310	359	0	234
16	Геронтолошки центар Суботица	530	688	177	501
Укупно		3.854	4.849	1.259	3.404

Табела бр.1 Подаци о капацитетима и броју корисника домског смештаја по појединим установама у АП Војводини у 2013. години

На листама чекања на пријем на крају године било је укупно **77 захтева** за кориснике чији смештај није реализован због недостатка расположивих места у установи, **авише од половине(49 захтева)** је за кориснике из категорије **функционално зависних**.

Евиденција захтева у процедури (оних чији смештај још није реализован због недостатака расположивих места), на дан 31.12.2013.			
Број корисника који чека	М	Ж	Укупно
		28	49
Евиденција захтева ахтева у процедури (оних чији смештај још није реализован због недостатака расположивих места), на дан 31.12.2013			
Број корисника	Функц. независни	Функц. зависни	Укупно
	Особе које чекају на смештај	28	49

Табела бр.2 Подаци о броју захтева на листи чекања, укупно за АП Војводину

Услугу домског смештаја у 2013. години користило је 4.849 корисника, што је за **4,7% мање у односу на претходну годину** (5.090 током 2012. и 5.093 током 2011. године). На смештај у установе у току 2013. године је примљено укупно 1.259 нових корисника, што је за 293 корисника мање него 2012. године (1.552 нових корисника у току 2012. и 1.414 нових корисника у току 2011. године). На дан 31.12.2013. на смештају је било 3.404 корисника што је 66 корисника мање него на крају 2012. године (3.470 на дан 31.12.2012 и 3.448 корисника на дан 31.12.2011. године).

У анализи кретања броја корисника домског смештаја током година, може се видети да је број корисника релативно стабилан у посматраном четворогодишњем периоду, изузимајући смањење које се евидентира у 2013. години, како у броју новопримљених корисника тако и у укупном броју корисника на смештају током и на крају године (график који следи).

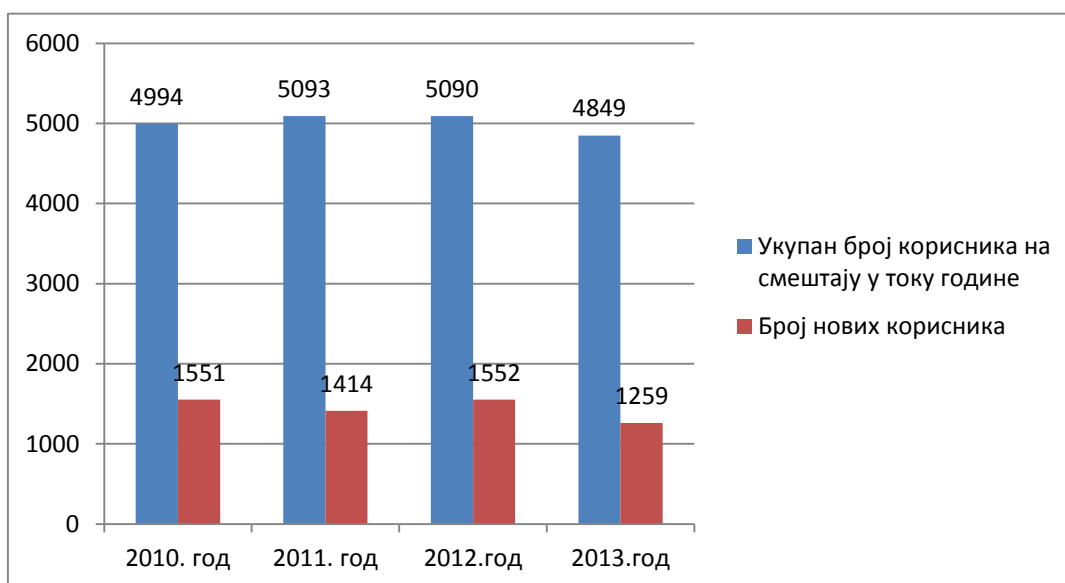

График број 1 Број корисника на смештају и број нових корисника по годинама

2.1.2. Додатне услуге које су организоване у оквиру установа

Поред домског смештаја установе могу да организују и **друге услуге намењене корисницима из локалне заједнице**. То могу бити услуге краткотрајног смештаја у прихватилишту, различите услуге и сервиси који подржавају живот у заједници односно дневне услуге (дневни боравак, клубови, помоћ и нега у кући...) или саветодавно терапијске услуге.

Ове додатне услуге које су организоване у оквиру установа, користило је **у току 2013. године** укупно **15.361 корисника**, а на крају 2013. године на евиденцији ових услуга било је 12.221 корисника. Уочава се мање смањење од **1,2% у односу на 2012. годину**, када је исте ове услуге користило укупно 15.547 корисника током године.

Највећи број корисника користи услуге клубова, чак 12.090 корисника током 2013. године, а клубови су организовани у оквиру 10 установа у Војводини. Затим по броју корисника следи услуга помоћи (и неге) у кући, коју је користио 2.571 корисник током 2013. године, а услуга је организована од стране 12 установа.

Интересантно је, да за услугу клуба која је годинама уназад најразвијенија односно која обухвата највећи број корисника, минимални стандарди квалитета нису прописани, што у пракси има за последицу широк варијабилитет услова и квалитета у којима се ова услуга пружа.

Услуга дневног боравка је недовољно развијена, а имајући у виду њену сврху и спецификацију активности можемо рећи да она у значајној мери може да допринесе да корисници који имају потребу за дневном бригом и надзором, у властитом социјалном окружењу задовоље своје потребе. Ова услуга током 2013. године организована је само у оквиру три установе: у Новом Саду, Суботици и Новом Кнежевцу а користило је укупно само 56 корисника.

Услуге СОС телефона и свратишта су неразвијене а саветовалиште је организовано у једној установи - Геронтолошком центру у Суботици. Кроз услугу прихватилишта задовољавају се потребе одраслих и старијих лица у кризним ситауцијама, као и бескућника и просјака, али и ова услуга пружа се само у оквиру 5 установа (Бачка Паланка, Бечеј, Кикинда, Нови Сад и Зрењанин), а број од 343 корисника током године и 80 корисника који су на смештају били на крају године у капацитету од 54 места говори о израженој потреби за подршком ове врсте.

Поред наведених услуга поједине установе организују и „сервисе подршке“. Достава хране „храна на точковима“ и услуга персоналне асистенције организовани су у оквиру Дома у Мољу. „Сервис прања и пеглања веша“ у оквиру ГЦ у Сомбору и сервис „храна на точковима“ у ГЦ Врбас.

Услуге	Број установа које имају неку од наведених услуга	Капацитет	Укупан број корисника (1.1.2013. - 31.12.2013.)	Број корисника на дан 31.12.2013.
Прихватилиште (или прихватна станица)	5	54	343	80
Клуб за старије	10	3433	12090	9883
Дневни боравак	3	46	56	46
Помоћ (и нега) у кући	12	2170	2571	1989
Свратиште	0	0	0	0
Саветовалиште	1	16	21	21
СОС телефон	0	0	0	0
Нешто друго (сервис персоналне асистенције, сервис прања веша и сервис припреме хране „храна на точковима“)	3	155	280	202

Табела бр. 3Број корисника осталих услуга у 2013. години које пружају установе за смештај одраслих и старијих

2.1.3. Анализа кретања броја корисника услуге домског смештаја и додатних услуга које се реализују у оквиру установа

Број корисника услуге домског смештаја је релативно стабилан у посматраном четворогодишњем периоду, изузимајући смањење од 4,7% које се евидентира у 2013. години, како у броју новопримљених корисника тако и у укупном броју корисника на смештају током и на крају године (график број 2). Генерално гледано, смањење броја

корисника на домском смештају може да буде последица већег учешћа тзв. отворених облика заштите у задовољењу потреба, али и повећања конкурентности установа из приватног сектора током претходних година.

Кретање броја корисника осталих услуга имао јетренд пораста у прве три године периода који је анализиран, уз драстични пораст броја корисника за чак 11,6% у 2012. години. У последњој извештајној години (2013.), број корисника додатних услуга је смањен за 1,2% (график број 2).

Имајући у виду да је потреба старијих корисника за друштвеном подршком релативно константна, можемо да претпоставимо да су уочене осцилације у извесној мери последица различитог или непрецизног евидентирања броја корисника и извештавања. Једно од могућих објашњења може да буде и неодрживост/гашење услуга, што је за последицу могло да има смањење броја корисника које се евидентира у 2013. години. Треба узети у обзир могућност да су неке од услуга биле финансиране кроз пројекте а да по завршетку пројектног финансирања локалне самоуправе нису преузеле обавезу њиховог финансирања. Услов који неповољно утиче на одрживост услуга јесте и кратко трајање пројеката и чињеница да су циљне групе ових пројеката углавном грађани који због свог социјално материјалног положаја партиципацијом не могу да допринесу одрживости услуге.

Драстичан пораст броја корисника додатних услуга које се пружају у оквиру установа од чак 11,6%, евидентиран је у 2012. години. Поред усвајања Закона о социјалној заштити у години која је претходила (2011.), није било других промена у регулаторној сфери или у стручном раду које би могле овако драстично да утичу на број корисника. С тога, овако значајан пораст броја корисника могао би да се објасни или непрецизношћу у извештавању или појавом да су установе у том периоду реализовале нешто већи број пројеката којима су финансиране услуге намењене старијима.

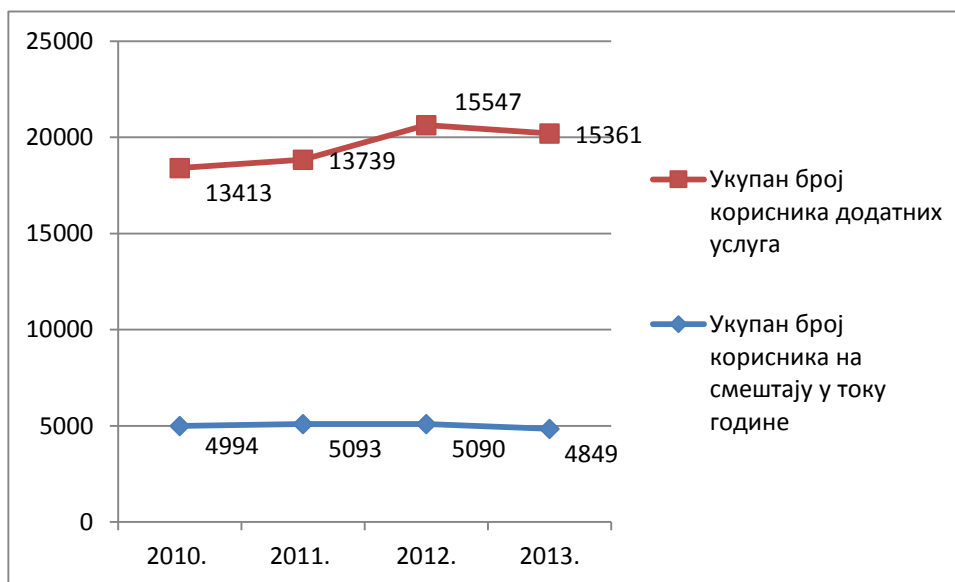
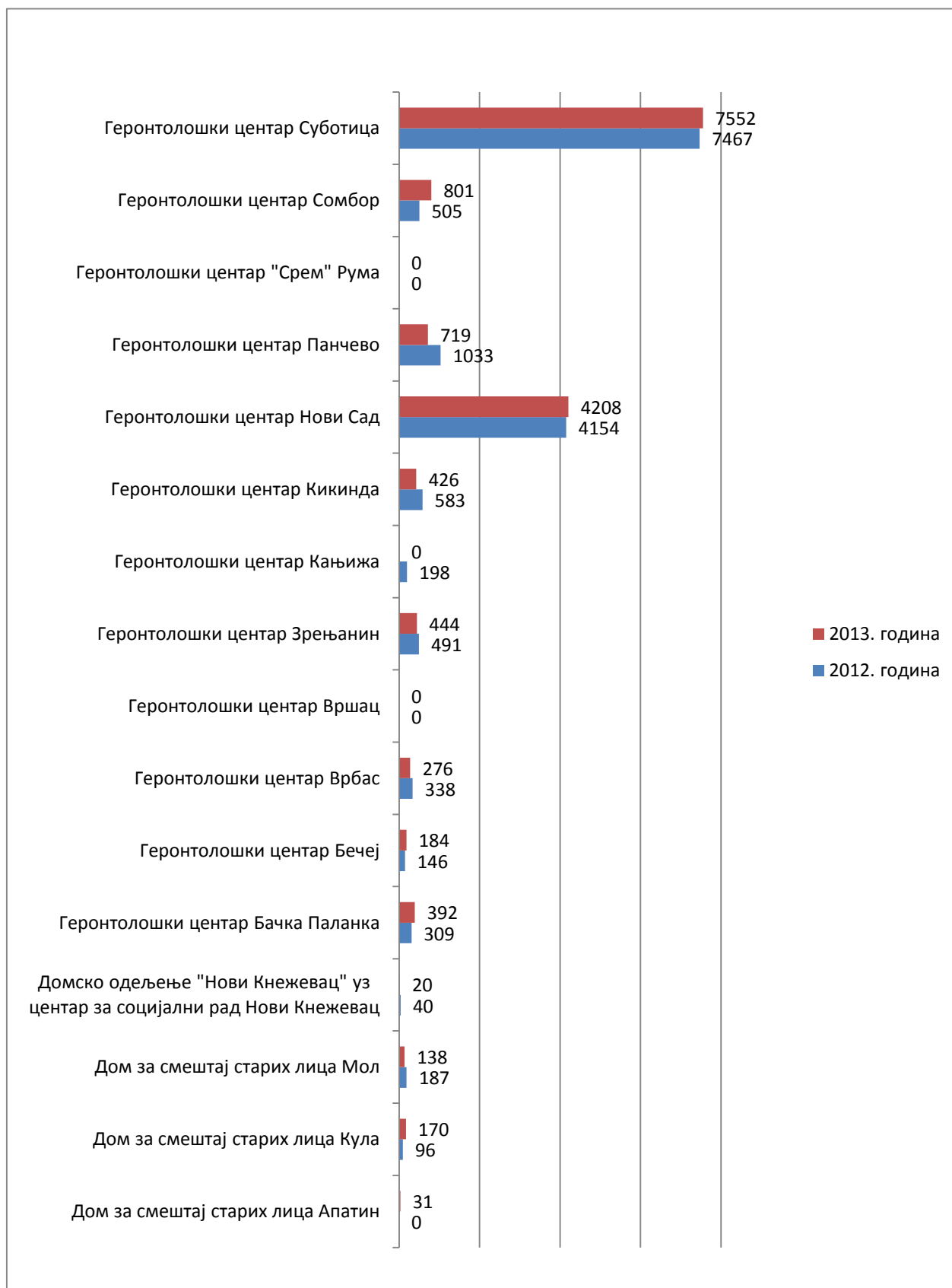

График број 2 Кретање броја корисника услуге домског смештаја и додатних услуга у периоду од 2010. до 2013. године

У наредном графику дат је приказ броја корисника **осталих услуга** које пружају установе за смештај одраслих и старијих, по **појединачним установама, у току 2012. и 2013. године**. Приказани број корисника обухваћен је пре свега услугама клубова и помоћи и (неге) у кући, док су друге услуге заступљене у веома малом уделу. Може се видети да највећи број грађана користи додатне услуге ових установа у Суботици и Новом Саду, установа које имају и највећи капацитет домског смештаја. Геронтолошки центри у Кањижи, Руми и Вршцу, поред основне услуге домског смештаја, у току 2013. године нису имали у понуди додатних услуга.

Графички приказ бр. 3 Број корисника додатних услуга у 2012. и 2013. години, по појединачним установама

2.1.4. Инфраструктурни, организациони и кадровски капацитети за пружање услуга

Према Закону о социјалној заштити пружаоци услуга као услов за добијање лиценце за пружање услуга, морају да испуне минимум прописаних структуралних и функционалних стандарда. Захтеви у погледу инфраструктурних, организационих и кадровских услова за пружање услуга прописани су структуралним стандардима.

Стандарди смештаја корисника и структура смештајних капацитета домског смештаја

Поред заједничких минималних стандарда које морају да испуне сви пружаоци услуга а који се односе на локацију објекта пружаоца услуге и опрему⁸, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга прописује за услуге домског смештаја и стандарде који се односе на услове смештаја корисника⁹.

Преглед структуре смештајних капацитета и њихове усклађености са прописаним стандардима показује да је **95% укупног броја смештајних јединица у категоријама које су у складу са прописаним стандардима смештаја** (собе/спаваонице са највише четири лежаја). Највећи број смештајних јединица је у категоријама једнокреветних и двокреветних соба, а затим трокреветних и четворокреветних соба.

У категорији смештаја **који није у складу са прописаним стандардима налази се 5% смештајних јединица**. У категорији смештаја који чине собе са 5 до 9 кревета налази се 69 смештајних јединица, у 12 установа (геронтолошки центри у Бачкој Паланци, Кањижи, Кикинди, Кули, Новом Саду, Руми, Сомбору, Суботици, Врбасу, Зрењанину, Апатину и Молу). У 2 установе смештајни капацитет чине и собе са преко 10 кревета, тачније ради се о укупно 5 таквих смештајних јединица, у геронтолошким центрима у Суботици и Врбасу.

Процес лиценцирања биће за установе изазов јер у том процесу установе морају своје смештајне капацитете да прилагоде прописаним стандардима. Из расположивих података видимо да се ради о 5% смештајних јединица од укупног броја и о 12 установа које ће морати да изврше таква инфраструктурна прилагођавања.

Структура смештајних капацитета домског смештаја			
Категорија смештаја	Број установа који располаже наведеном категоријом смештаја	Број смештајних јединица	Број места у тој категорији
Једнокреветна соба	12	420	420
Двокреветна соба	16	594	1194
Трокреветна соба	16	350	1029
Четворокреветна соба	14	181	724
5-9 кревета у соби	12	69	397
10+ кревета у соби	2	5	60
У к у п н о	72	1619	3824

⁸Члан 6, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

⁹Члан 34 и члан 42, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

Посебним минималним структуралним стандардима за домски смештај одраслих и старијих лица који се односе на локацију, простор и опрему¹⁰ прописано је и да:

- пружалац услуге обезбеђује приступ зеленој површини у оквиру самог дома или у његовој непосредној близини
- пружалац услуге за смештај одраслих и старијих са менталним и интелектуалним тешкоћама, обезбеђује простор за појачан надзор са природним осветљењем, одговарајућом температуром и опремом која обезбеђује удобност и онемогућава самоповређивање корисника
- пружалац услуге обезбеђује просторију за изолацију преминулих корисника, ускладу са стандардима предвиђеним посебним прописима

Приступачност објеката

У погледу структуралних капацитета установе морају да испуне и стандарде који се односе на приступачност објеката.

У том смислу прописани су **сузаједнички стандарди који се односе на локацију објекта, опремљеност установа и несметано функционисање корисника у установи**¹¹: у установама које имају објекат који је спратан, за кретање корисника треба да буде обезбеђен вертикални транспорт у виду покретне столице ако је на свакој етажи смештено до 20 корисника, а лифт ако је на свакој етажи смештено више од 20 корисника, или ако је објекат спратности П+3 и више.

Кроз годишње извештаје анализирани су само неки од аспеката приступачности (постојање рампи, рукохвата, приступачност приземља, постојање лифта и приступачност тоалета). Из расположивих података у годишњим извештајима, може се закључити да је опремљеност установа према анализираним критеријумима солидном нивоу, јер их већина установа испуњава. О обезбеђености вертикалног транспорта на основу само расположивих података у годишњим извештајима, не може се прецизно говорити.

Приступачност установа особама са инвалидитетом		
	Број установа које су дале одговор ДА	Број установа које су дале одговор НЕ
Постојање рампи (фиксна или покретна)	16	0
Рукохвати	15	1
Приступачно приземље	16	0
Лифт	9	7
Приступачни тоалети	14	2

Табела бр. 5

Кадровски капацитети

Организациони и кадровски услови за пружање услуга домског смештаја прописани су заједничким стандардима који се односе на све пружаоце услуга, као и посебним минималним структуралним стандардима за домски смештај одраслих и старијих лица.

¹⁰Члан 46, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

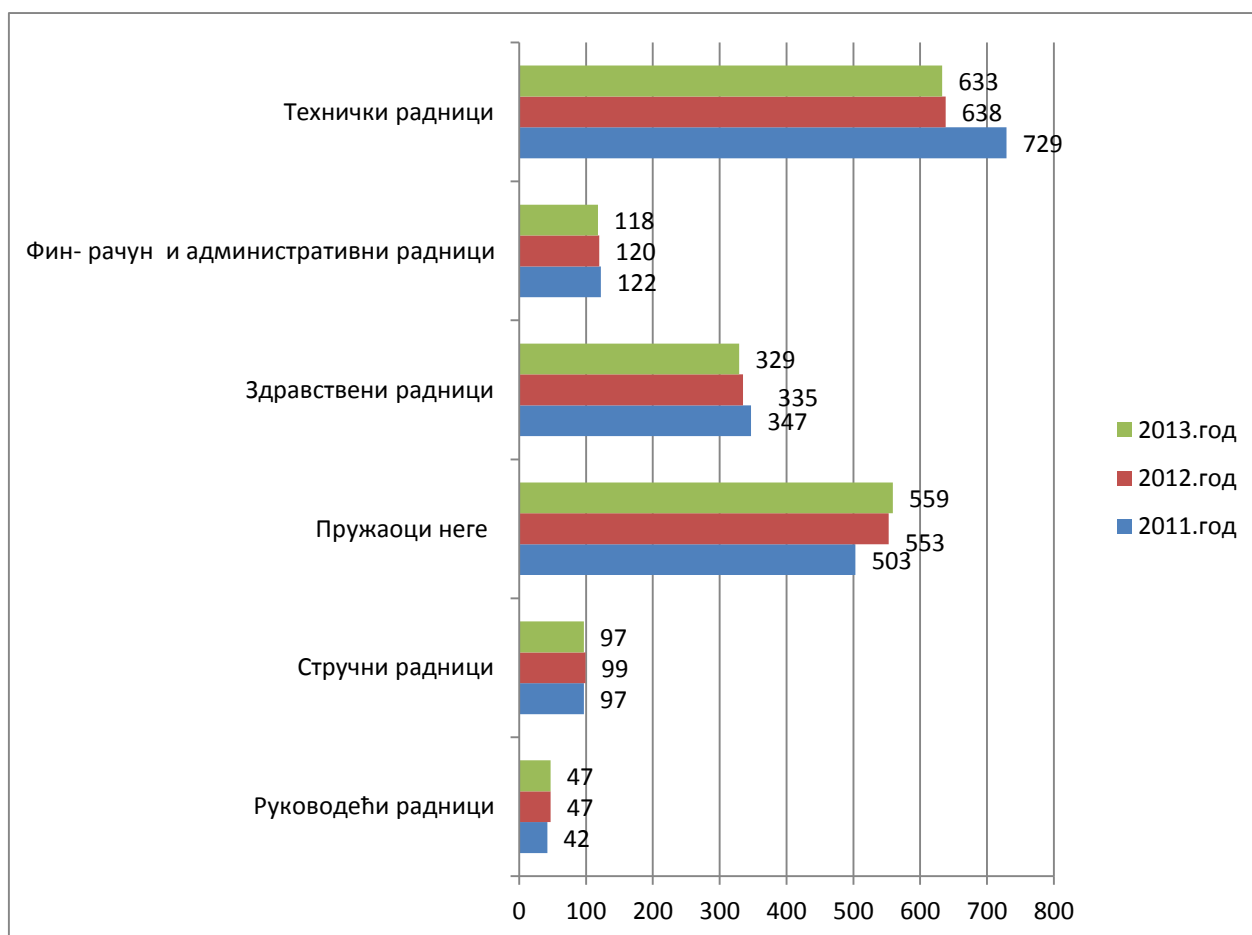
¹¹Члан 6 и члан 9, Правилник о о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

Заједнички минимални структурални стандарди¹²

- Пружалац услуге има стално запосленог социјалног радника
- Пружалац услуге има обезбеђену професионалну правну подршку
- Пружалац услуге има најмање 60% стручних радника, од укупног броја запослених стручних радника и стручних сарадника, у складу са правилником којим супрописани стручни послови у социјалној заштити

Посебни минимални структурални стандарди за домски смештај одраслих и старијих лица¹³ односе се на захтеве у погледу минималног броја стручних радника, стручних сарадника и сарадника непосредно ангажованих у раду са одраслим и старијим лицима на домском смештају.

У односу на 2012. годину, укупан број запослених у установама за смештај одраслих и старијих је практично непромењен или прецизније говорећи, **мањи је за 9 радника**. У 2011. године **на неодређено време** је било запослено 1.840 радника, 2012. године 1.792 радника, а у 2013. години **1.783 радника**. (график који следи).

Графички приказ бр. 4 Број запослених по годинама и врсти радних места

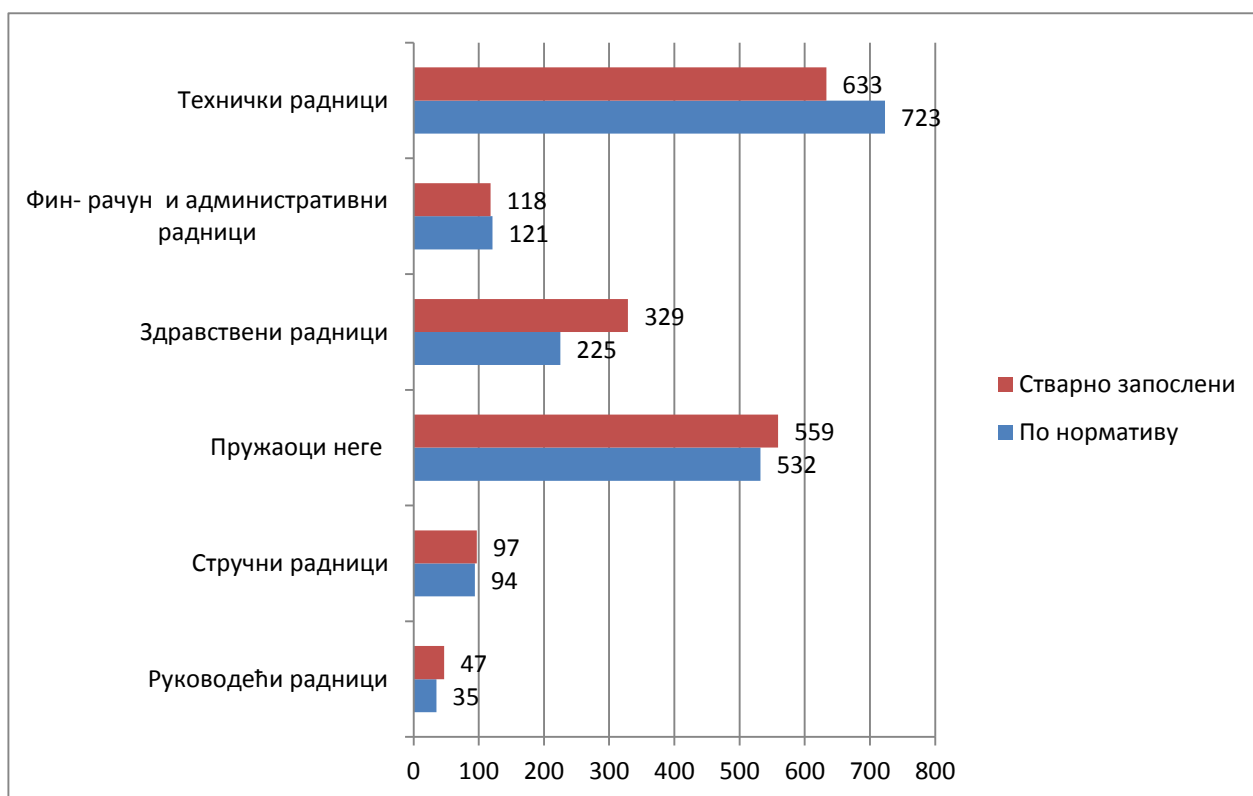
Број запослених је већи у односу на нормативе за 3% (1783 стварно запослених/1730 радника предвиђених нормативима).

¹²Члан 38, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

¹³Члан 47, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

Детаљније анализирајући у којој групи радних места број запослених значајније одступа од прописаних норматива, може се видети да су то радна места из групе руководећих радника, пружаоца неге (првенствено домаћица клубова), здравствених радника и техничких радника (график бр. 5):

- руководећег кадра је за 25,5% више, и то у групи послова „остали“ руководећи кадар – ови радници су финансирани из буџета локалних самоуправа и средстава установа па се може претпоставити да се ради о руководиоцима служби локалних услуга
- број домаћица клубова чак три пута је већи од броја који је нормативно утврђен. У питању је број од 49 домаћица клубова које финансирају локалне самоуправе, а 15 је утврђено нормативима
- здравствених радника је такође запослено више у односу на нормативе за 31,6% – у највећем броју медицинских сестара, али и нешто мало више физиотерапеута, медицинских техничара и лекара.
- техничког особља је мање за 12,4% у односу на прописани норматив
- Финансијско - рачуноводствених и административних радника је мање за 3 у односу на норматив
- стручних радника је више за 3 радника у односу на норматив

Графички приказ бр. 5 Број запослених по нормативу и број стварно запослених на дан 31.12.2013.

Структура укупног броја запослених показује дана **највећи удео од 35,5% имају технички радници** (спремачице, кувари, сервирке...) и **пружаоци неге** (неговатељице, геронтодомаћице, домаћице клубова), **са уделом од 31,3%**. Међу **стручним** радницима, који чине **5,4%** од укупно запослених, најбројнији су социјални радници, а затим следе радни терапеути и радни инструктори, правници и психолози. Две установе имају запосленог нутриционисту.

Анализа према **извору финансирања запослених** показује да се више од трећине (35,5%) запослених финансира из средстава установа, и то у највећем броју административно, техничко особље и неговатељице. Из републичког буџета се

финансира 33,7% запослених (удео финансирања из републичког буџета је највећи код руководећег и стручног кадра). Преко Републичког фонда за здравствено осигурање се финансира 16,6% укупног броја запослених, а локалне самоуправе финансирају приближно 15% радника, у највећем броју особље које је ангажовано у службама локалних услуга – медицинске сестре, неговатељице, геронтодомаћице, домаћице клубова и сл.

Број и структура запослених на неодређено време приказана је у табели која следи.

Назив радног места	Укупан број извршилаца		Стварно запослени према извору финансирања			
	По нормативу	Стварно запослени	Буџет Републике	Буџет локалне самоуправе	Установа	РЗЗО
Руководећи радници	35	47	28	7	11	1
Стручни радници	94	97	78	12	7	0
Пружаоци неге (неговатељице, геронтодомаћице, домаћице клубова...)	532	559	192	146	221	0
Здравствени радници	225	329	4	45	7	273
Фин- рачун. и административни радници	121	118	34	17	64	3
Технички радници	723	633	265	31	317	20
Укупно	1730	1783	601	258	627	297

Табела бр. 6 Број и структура запослених 31.12.2013.

Поред 1.783 запослених радника на неодређено време, током године ангажовано је још **367 радника по другим основама**: волонтера, радника на замени особља запослених на одређено време и ангажованих радника на обављању привремених и повремених послова или на основу уговора о делу и ауторском делу.

Радници ангажовани уговором на одређено време, на обављању привремених и повремених послова или на основу уговора о делу и ауторском делу, у 2013.							
Статус ангажованог	Р а д н о м е с т о						
	Руков.	Стручни радници	Пружаоци неге	Здравств.	Адм.-фин.	Технички	Укупно
Радници на замени особља	0	2	74	30	2	51	159
Остали радници ангажовани наведеним уговорима током 2013.	0	1	134	22	0	22	179
Волонтери	0	0	2	2	0	3	7
Друго	0	0	11	3	0	8	22
Укупно	0	3	221	57	2	84	367

Табела бр. 7

Обука и усавршавање радника

Према подацима које су установе доставиле о обукама, усавршавању и планирању стручног усавршавања за своје запослене, износимо податак из годишњих извештаја усанова који говори следеће: **10 усанова се изјаснило потврдно** на питање да ли усанова има годишњи план стручне обуке/усавршавања запослених радника, **а 6 усановаје дало негативан одговор.**

Овде указујемо на обавезу сваког пружаоца услуге да има дефинисан годишњи план рада који садржи циљеве и активности који се између осталог односе и на развој кадрова. Ова обавеза је прописана заједничким структуралним стандардима који се односе на јавност рада пружаоца услуге.¹⁴

У табели која следи приказујемо неке од наведених области стручног рада за које постоји заинтересованост и потреба за усавршавањем стручних радника. Може се видети да је потреба за усавршавањем евидентна како у области специфичних стручних знања неопходних за рад са циљном групом старијих корисника и специфичном проблематиком тако и у области општих компетенција као што сутимски рад, опште комуникацијске вештине, нове методе рада, методологија извођења обуке, преговарање...итд.

Области стручног усавршавања
Обука правника ради стицања лиценце
Тимски рад
Комуникацијске вештине
Акредитоване обуке за стручне раднике за успостављање дневних услуга социјалне заштите
Обуке за стручне раднике, стручне сараднике и сараднике за рад са оболелим лицима од деменције и Алцхајмерове болести
Обука за израду индивидуалног плана стручних радника и стручних сарадника
Обука за активацију корисника за укључење у организоване садржаје
Преговарање и медијација у социјалној заштити – унапређење вештина комуникације и разрешавања конфликта
Методологија извођења обуке
Едукација из нових метода рада из послова социјалне заштите у усановама за смештај старих
Едукација о практичним методама и техникама рада из области радне-окупационе терапије
Едукација из актуелних тема везаних за пружање здравствене заштите и неге корисника у усановама
Едукација за обављање послова неговатељице у домовима пензионера
Обука за геронтодомаћице
Програм обуке за утврђивање степена подршке
Превенција насиља над старима

Табела бр. 8

Процедуре у усанови

Заједничким структуралним минималним стандардима који се односе на јавност рада свих пружалаца услуга, прописано је да пружалац услуге мора да има прописане процедуре за све фазе стручног поступка, као и о другим питањима, у складу са правилником и другим прописима¹⁵.

¹⁴Члан 5, Правилник о минималним стандардима за пружање услуга социјалне заштите

¹⁵Члан 5, Правилник о минималним стандардима за пружање услуга социјалне заштите

У годишњим извештајима о раду, установе достављају податке који се односе на формализованост процедура у вези са притужбама корисника, примену рестриктивних поступака и мера и процедура реаговања у случају насиља над корисницима у установи.

Право на притужбу једно је од права које је кориснику социјалне заштите гарантовано Законом¹⁶, што значи да сваки корисник који није задовољан пруженом услугом, поступком или понашањем пружаоца услуга, може, односно има право да поднесе притужбу надлежном органу. Са друге стране, пружалац услуге је дужан да пропише интерну процедуру за разматрање притужби корисника. Међутим, од укупног броја установа,**7 је** пријавило у свом годишњем извештају да **има** јасно дефинисану писану процедуру**за разматрање притужби корисника.**

Једно од питања и обрасцу годишњег извештаја о раду установе које се односи на интерне процедуре јесте и да ли установа има **формиран интерни тим за поступање у случају насиља над корисницима.** На ово питање **11 установа је одговорило потврдно.**

Сви пружаоци услуга у складу са прописима морају да имају писане процедуре које се односе на примену рестриктивних поступака и мера према корисницима. Заједничким минималним функционалним стандардима који се односе на **примену рестриктивних поступака и мера**¹⁷прописано је да се рестриктивни поступци и мере према корисницима који својим понашањем доводе у опасност себе, друге кориснике, особље, посетиоце или имовину, примењују искључиво на основу планираних, праћених, надгледаних и временски ограничених интервенција, и у складу са посебним прописом.

Истим чланом Правилника о минималним стандардима, такође је прописано да за ограничавање кретања, изолацију или контролу понашања корисника пружалац услуге мора имати прописане процедуре, одређује лице одговорно за одобравање рестриктивних поступака и мера и води евиденцију о њиховој примени, у складу са посебним прописом.

Анализирајући расположиве податке у годишњим извештајима о раду установа, добија се податак да **само 4 установе имају формулисану процедуру која се односи на примену рестриктивних поступака и мера.**

Од маја 2013. године у примени је Закон о заштити лица са менталним сметњама који прописује услове и поступке који се односе на примену физичког спутавања и изолације лица са менталним сметњама која се налазе на лечењу у психијатријским установама, а Министарство здравља донело је и пратећи подзаконски акт, Правилник за примену физичког спутавања и изолације лица са менталним сметњама која се налазе на лечењу у психијатријским установама¹⁸, којим су ова питања прецизније уређена. Међутим, ресорно министарство социјалне заштите још увек нема донете одговарајуће релевантне прописе који би установама као и другим пружаоцима услуга у систему социјалне заштите, били смерница у изради интерних процедура које су обавеза према Правилнику о минималним стандардима за пружање услуга.

2.2. Подаци о корисницима

Основна обележја корисника домског смештаја

Укупно **4.849** корисника је користило услуге домског смештаја у **2013. години**, а на дан 31.12.2013. на смештају је било **3.404** корисника.

¹⁶ Право на притужбу, Закон о социјалној заштити, члан 39

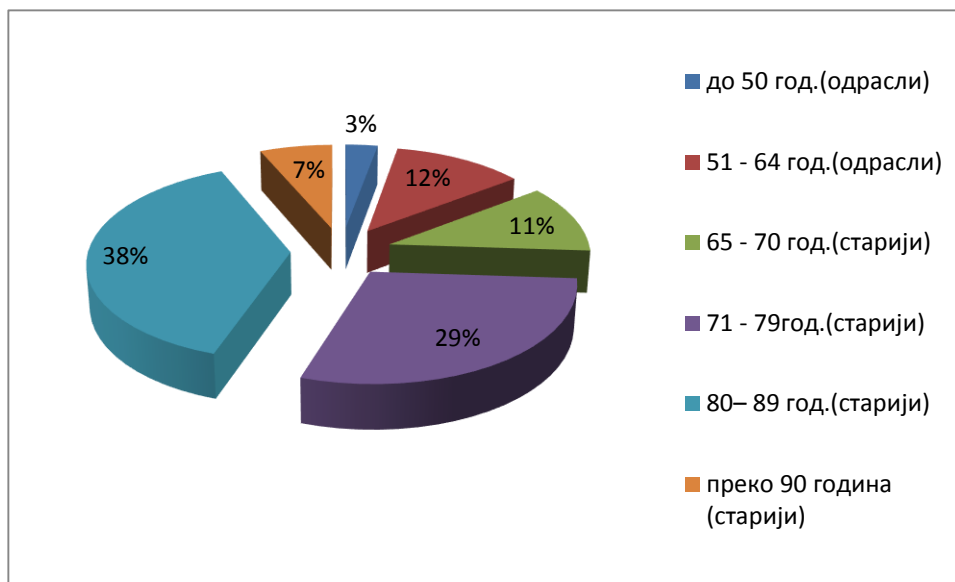
¹⁷Члан 18 Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

¹⁸Сл. гласник РС бр. 94/13

У **полној структури корисника** већи је број жена него мушкараца (**жене чине 64%** од укупног броја).

Старосна структура становника ових установа је у складу са присутном демографском тенденцијом старења старог становништва. Подаци показују да су **најбројнији корисници домова старости између 80 и 89 година (38,4%)** и између 71 и 79 година (29,1%). Учешће корисника млађих од 65 година износи око 15% од укупног броја корисника.

Податак о највећем учешћу најстаријих корисника (80 до 89 година и преко 90 година), узимајући у обзир здравствено стање ових лица која су остварила право на домски смештај, указује на интензивну потребу за квалитетном здравственом негом која се организује у овим установама.

Графички приказ бр.6 Структура корисника према старосној доби

Старост корисника удружена са специфичним здравственим стањем показује тенденцију ка већем уделу зависних корисника, а нарочито у категорији корисника код којих су утврђене и промене менталног здравља.

У укупном броју корисника домова код **40,3% корисника су утврђене патолошке промене менталног здравља**. Структура корисника према степену зависности и менталном здрављу показује **велико учешће потпуно зависних корисника, које износи чак 66% у категорији корисника код којих су утврђене и промене менталног здравља**. И код корисника са очуваним менталним здрављем значајно је учешће зависних корисника које износи скоро половину (47,2%) у тој категорији.

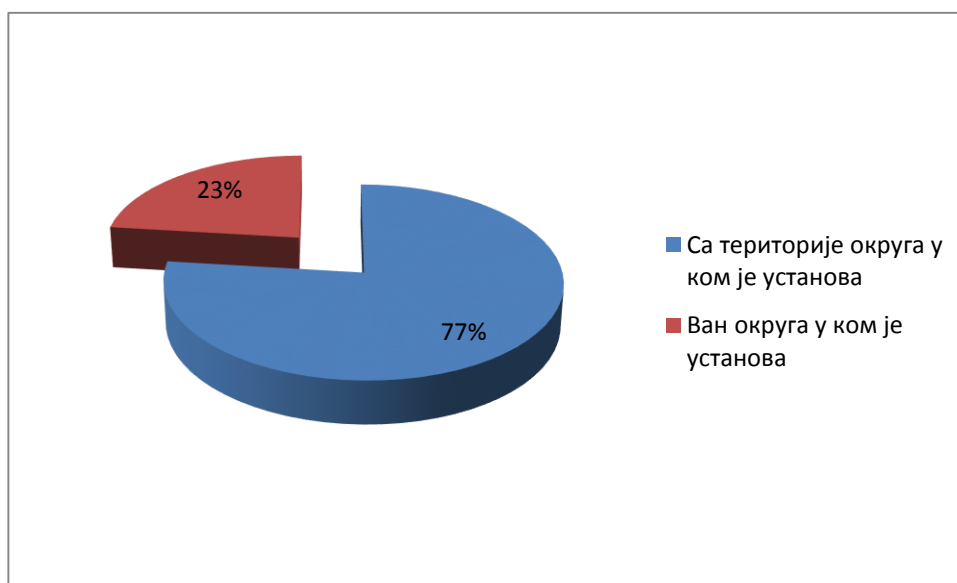
Социјално здравствене услуге исоцијално здравствене установе представљале би најбољи одговор на задовољење потреба ових циљних група корисника. У вези са тим, у извештају Владе о смањењу сиромаштва и социјалном укључивању, у делу који се односи на социјалну заштиту истиче се да и поред значајних корака који су урађени у законодавној сфери, кашњење државе у доношењу подзаконских аката који се тичу социјално здравствених установа умањује реформски потенцијал нових законских решења¹⁹

¹⁹Други национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији, 2014.

Степен функционалне зависности	Ментално здравље							
	Очувано ментално здравље				Утврђене патолошке промене менталног здравља			
	М	Ж	УК	%	М	Ж	УК	%
Независни	378	647	1025	35,4	115	251	366	18,7
Полузависни	201	301	502	17,4	128	168	296	15,1
Зависни	469	896	1365	47,2	454	841	1295	66,2
УКУПНО	1048	1844	2892	100	697	1260	1957	100

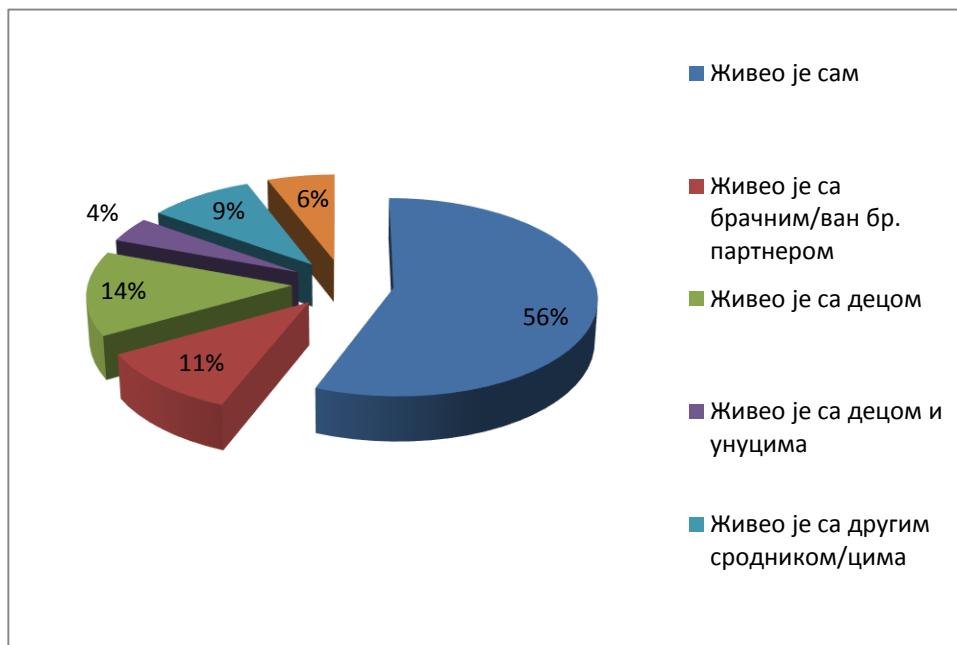
Табела бр.9 Структура корисника према степену зависности и менталном здрављу

Анализа структуре корисника према **меступребивалишта пре смештаја** показује да су бројнији они корисници који су пре смештаја у дом, живели на **територији округа у коме је установа (77%)**, што је позитивно са аспекта очувања социјалних односа са блиским особама и лакшег прилагођавања на смештај у установи.

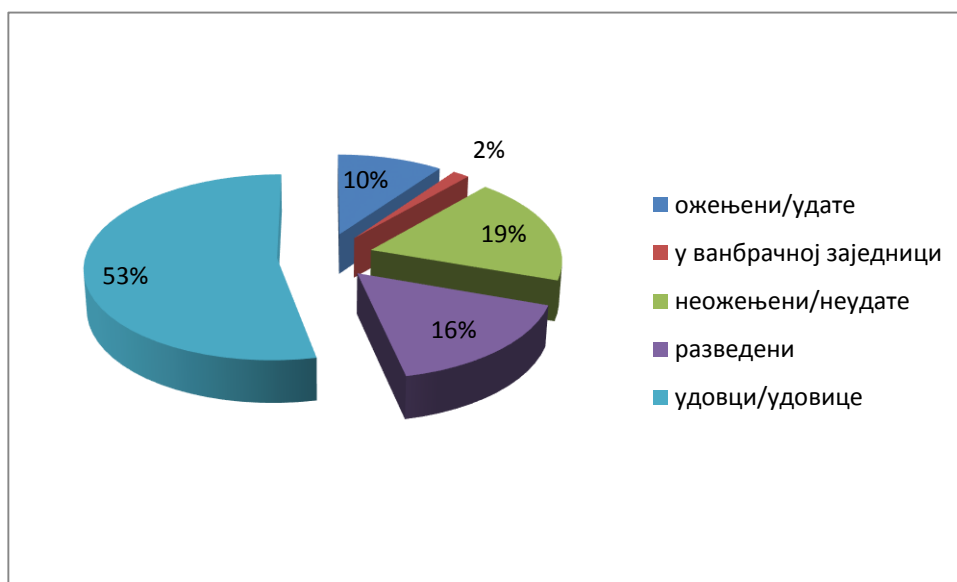
Графички приказ бр. 7 Структура корисника према месту пребивалишта пре смештаја

Ако се посматра структура корисника према **породичном статусу пре смештаја**, уочава се да је **више од половине** корисника пре смештаја у установу живело у **самачким домаћинствима**, што је у директној вези и са најчешћим разлозима за смештај у смислу тешкоћа у организацији свакодневног живота и одсуством породичне бриге. Мањи број њих је живео у породици са децом (14%), партнером (11%), другим сродницима (9% од укупног броја корисника на смештају) или децом и унуцима (4%). Неке друге ситуације су заступљене у уделу од 6%.

Табела бр. 8 Структура корисника према породичном статусу пре смештаја

Према **брачном статусу** корисника пре доласка у установу, најбројнији су **удовци/удовице (53%)**, али је значајан и број оних који су били разведени/е и неожењени/неудате (укупно 35%). Уствари, најмање је оних корисника који су смештај у установи отпочели са својим партнером било у брачној или ванбрачној заједници (укупно 12%).

Табела бр. 9 Структура корисника према брачном статусу пре смештаја

Из приказаних података о **структури корисника према разлогу смештаја** може се видети да нема већих разлика у разлозима за смештај у односу на старост корисника (посматрана је структура корисника до 79 година и старији преко 80).

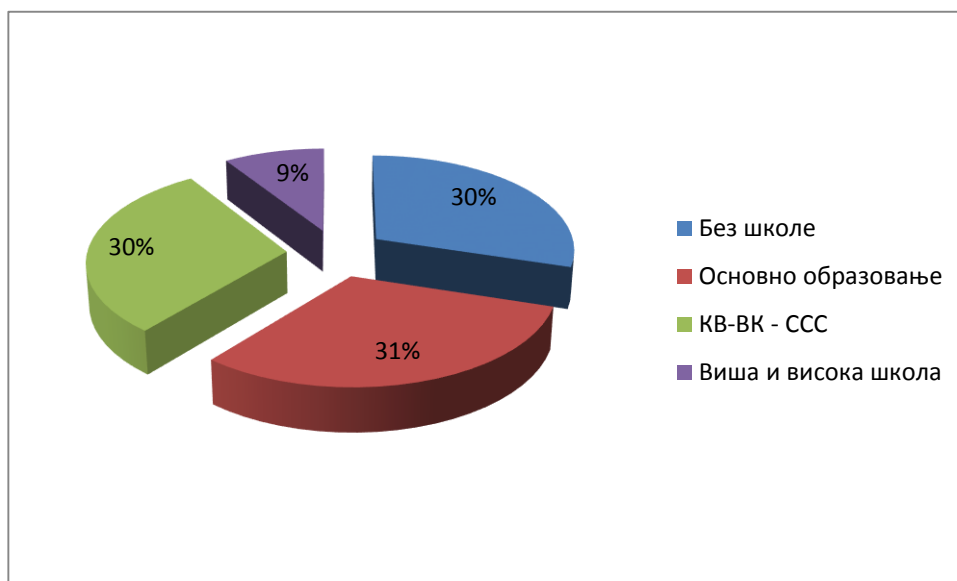
Без обзира на посматрану старосну границу, **највећи број корисника** (нешто више од половине, 56%) **на смештај у установу дошао је због тешкоћа у организацији свакодневног живота**, услед старости или болести. Затим, следе корисници чије породице нису показале спремност да воде бригу о свом старијем члану (13%) и они који нису имали ближних сродника на које би се ослонили у задовољењу животних потреба (12%). Сиромаштво породице и корисника је готово једнако чест разлог за смештај

колико и избор самог корисника да дође на смештај у дом (9%, односно 8%). Насиље у породици је евидентирано као разлог за смештај у 1% случајева као и неки други неспецификовани разлози у 1% случајева.

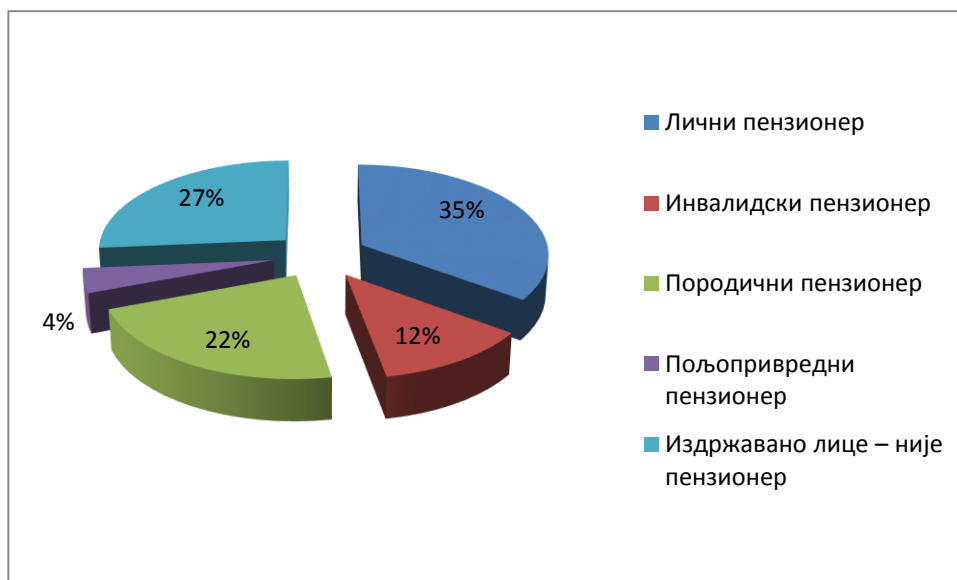
Графички приказ бр. 10 Структура корисника према разлогу смештаја у установу

У **образовној структури** учешће корисника са **основном школом је 31%**, а затим у једнаком уделу следе корисници без школског образовања (30%) и они са средњом школом и квалификовани и висококвалификовани радници (30%). У образовној структури истиче се **знатно веће учешће корисника са нижим образовањем** у односу на образовни статус мушкараца. Само 9% укупног броја корисника је са вишом или високом школом.

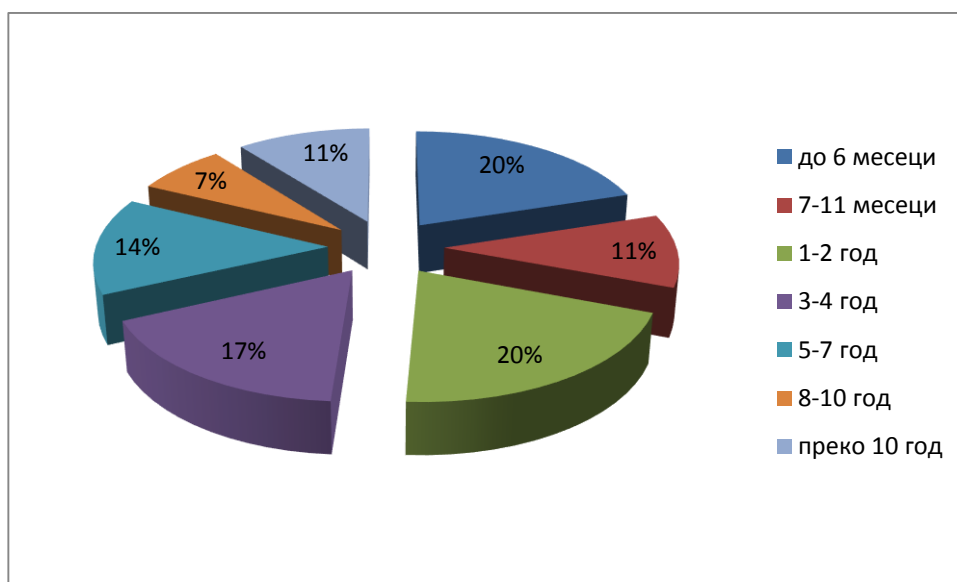
Табела бр. 11 Структура корисника према образовном статусу

Према пензијском статусу, **најбројнији су пензионери** - корисници личних, породичних и инвалидских пензија и пољопривредни пензионери.Издржавана лица чине 27% корисника домова.

Графички приказ бр.12 Структура корисника према пензијском стаусу

Ако се посматра **дужина боравка у дому**, највећи је број корисника који у дому проведу од 1 до 2 године (20%), или краће од шест месеци (20%). Уз још 11% корисника који на смештају буду од 7 до 11 месеци добија се слика да **половина корисника који дођу на смештај, у дому се не задрже дуже од две године**, што говори о **високој флукуацији** корисника ових домова. 17% корисника је на смештају 3 до 4 године, 14% 5 до 7 година, 7% 8 до 10 година, и занимљиво - 11% су становници домова дуже од 10 година.

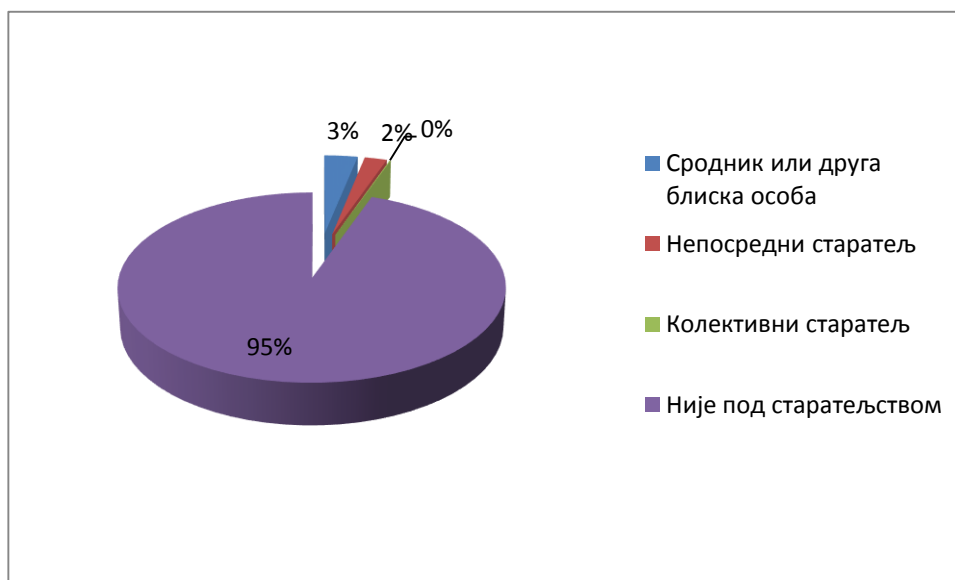
Табела бр. 13 Структура корисника према дужини боравка у дому

Структура корисника према редовности одржавања контаката са особама ван установе не разликује се битно ако се узме у обзир старост корисника (анализирани су корисници старости до 65 година, од 65 до 79 година и преко 80 година). Важан је податак који говори да **укупно да приближно 60% корисника одржава редовне контакте са својим сродницима, у дому или у породици**. Око **5% корисника нема контакте** са сродницима или другим блиским особама, или се сродници и друге блиске особе само путем телефона интересују за свог члана породице који је у дому (још око 7%). 4,8% корисника сроднике нема. Имајући у виду важност одржавања контаката са блиским особама ван установе, овај сегмент рада свакако представља један од значајнијих изазова за стручне раднике.

Начин контакта	до 64 г	%	65-79 г	%	80 г и више	%	Укупно	%
Редовно (најмање једном месечно) се виђа са сродницима у дому и проводи викенде и празнике у породици	153	19,6	406	21	570	27,3	1129	23,6
Редовно се виђа са сродницима у дому (најмање једном месечно)	164	21	692	35,9	885	42,4	1741	36,3
Повремено (мање од једном месечно) се виђа са сродницима у дому	139	17,8	257	13,3	219	10,5	615	12,8
Ретко се виђа са сродницима, без предвидљиве динамике	118	15,1	219	11,4	151	7,2	488	10,1
Не виђа се са сродницима али контактирају путем телефона, интернета...	65	8,3	145	7,5	116	5,6	326	6,8
Без контаката	71	9,1	113	5,9	82	3,9	266	5,5
Нема сродника	69	8,9	96	5	63	3	228	4,8
УКУПНО	779	100	1928	100	2086	100	4793	100

Табела бр. 10 Структура корисника према начину одржавања контаката са сродницима

Структура корисника према **старатељској заштити** показује да највећи број корисника на смештају у овим установама **није под старатељством (95%)**. Међу корисницима који су обухваћени старатељском заштитом сродници и друге кориснику блиске особе су нешто чешће вршиоци дужности старатеља у односу на друге случајеве.

Табела бр. 14 Структура корисника према старатељској заштити

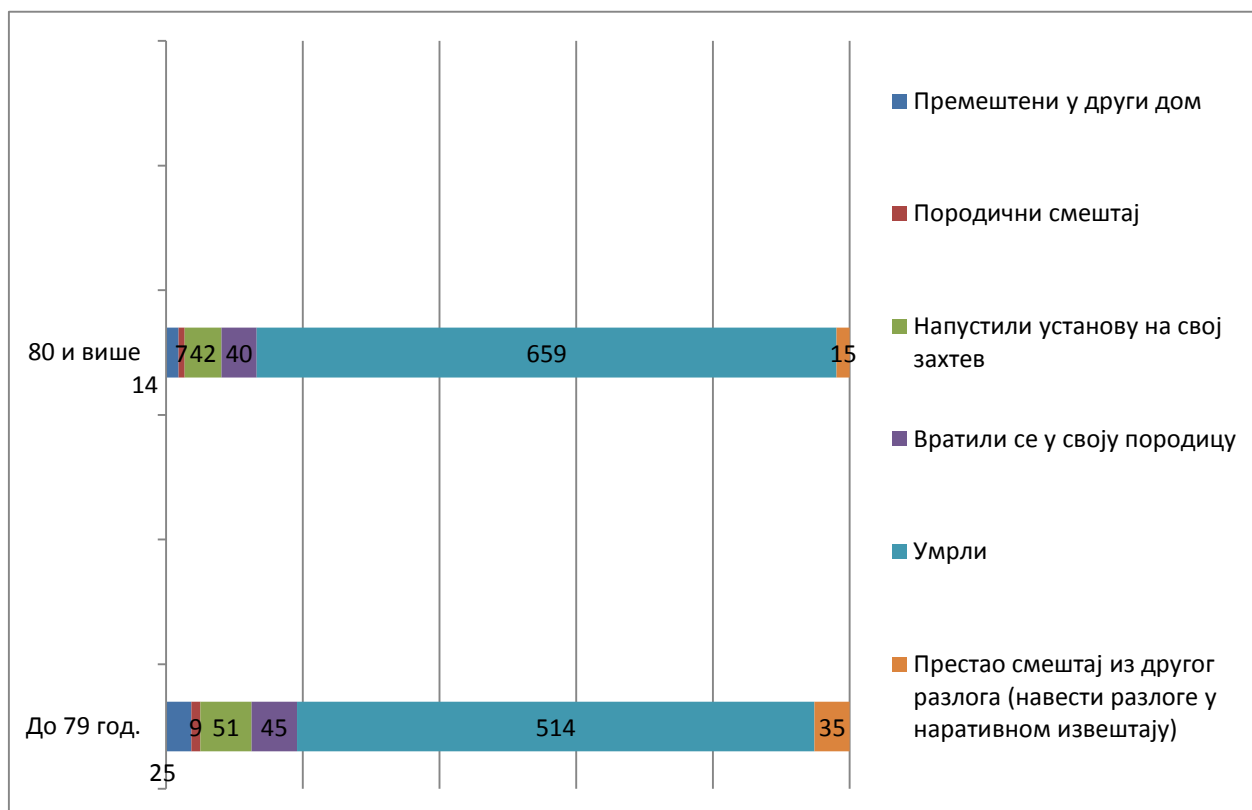
Када се анализира начин плаћања смештаја може се уочити да међу корисницима домова за старије особе најмање има оних који самостално из сопствених прихода могу да финансирају смештај (8%). **Најчешћесродници** учествују у плаћању смештаја (**38%**) или се смештај суфинансира из буџета (22%). За 19% корисника смештај се финансира у целости из буџета. У уделу од по 1% заступљене су ситуације да је корисник под уговором о доживотном издржавању или су у питању неке друге околности финансирања.

Графички приказ бр.15 Структура корисника према начину плаћања смештаја

У току 2013. године смештај је прекинут за **укупно 1.456** корисника. Смештај у установи престаје најчешће због смрти корисника (најчешће због болести, али међу смртним случајевима у току 2013. године било је и 5 случајева самоубиства корисника и један несрећан случај). Приказ броја корисника према разлозима прекида смештаја може се видети у графику која следи.

Табела бр. 16 Структура корисника према разлогу престанка смештаја

У установама је током 2013. године евидентирано укупно 72 случаја насиља над корисницима који су на смештају у установи.

Од укупно 72 случаја, 41 случај је евидентиран као „нешто друго“, затим по бројности следи емоционална злоупотреба као облик насиља, физичко злостављање и нека врста експлоатације. Највећи број случајева евидентираних у опцији „нешто друго“, указује на **нејасно и непрецизно одређење и разумевање појаве насиља** и тешкоће које имају стручни радници када одређене ситуације треба да евидентирају као појаву насиља.

Доминантни облик насиља	УКУПНО
Физичко злостављање	9
Сексуална злоупотреба	0
Емоционална злоупотреба	16
Занемаривање и немарно поступање	0
Експлоатација	6
Нешто друго	41
УКУПНО	72

Табела бр. 11 Структура корисника према облику насиља коме су били изложени током боравка у установи у 2013.

У извештајима су доступни подаци о 43 означена починиоца насиља. Међу означеним починиоцима је било бособа запослених у самој установи где је корисник на смештају, а у свим осталим ситуацијама означени починилац насиља је други корисник.

Означени насилник	Укупно
Запослени	6
Други корисник	37
Особа ван установе	0
неко други	0
УКУПНО	43

Табела бр. 12 Починиоци насиља у 2013.

Органу стартељства је од стране интерног тима установе упућено 8 пријава/жалби због насиља, од укупно 72 евидентира случаја током године.

3.0. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Ово је извештај о установама социјалне заштите за смештај одраслих и старијих у јавном сектору, са територије АП Војводине за 2013. годину.

Приказани су основни показатељи о становништву, подаци о инфраструктурним, организационим и кадровским капацитетима установа, преглед пружених услуга и преглед структуре корисника домског смештаја према основним обележјима.

- Показатељи о становништву указују на присутан феномен популационог старења, који представља озбиљан изазов за друштво уопште.

- У јавном сектору социјалне заштите у АП Војводини услугу домског смештаја пружа 16 установа.
- Све установе налазе се у процесу лиценцирања за пружање услуга.
- Током 2013. године услуга домског смештаја користило је укупно 4.849 корисника, док је додатне услуге (дневни боравак, клубове, помоћ у кући, помоћ и негу у кући и друге сервисне услуге), које су пружају у оквиру ових установа користило још 15.361 корисника корисника.
- Број корисника услуга домског смештаја је релативно стабилан у посматраном четворогодишњем периоду, изузимајући смањење од 4,7% које се евидентира у 2013. години, како у броју новопримљених корисника тако и у укупном броју корисника на смештају током и на крају године.
- Генерално гледано, смањење броја корисника на домском смештају може да буде последица већег учешћа отворених облика заштите у задовољењу потреба грађана, али и повећања конкурентности установа у приватном сектору.
- Готово све установе у АП Војводини су имале током 2013. године у понуди и додатне услуге поред домског смештаја, међутим потребно је и даље радити на развоју ових услуга у локалној заједници и повећању учешћа локалних самоуправа у развијању ових капацитета.
- Кретање броја корисника додатних услуга даје тренд пораста у прве три године периода који је анализиран, уз драстични пораст за чак 11,6% у 2012. години. У последњој извештајној години (2013.), број корисника додатних услуга је смањен за 1,2% у односу на претходну 2012.
- Традиционално, највећи број корисника користи услуге клубова и помоћи (и неге) у кући, док су остале услуге веома слабо заступљене.
- У наредном периоду установе ће у процесу лиценцирања морати да раде на усклађивању својих капацитета и других услова у погледу испуњења минималних структуралних и функционалних стандарда.
- Простор, услови становања корисника и опремљеност већине установа је на задовољавајућем нивоу, а на основу анализе усклађености смештајних капацитета са прописаним стандардима, види се да ће 12 установа вероватно морати да изврше одређена инфраструктурна прилагођавања.
- У односу на 2012. годину, укупан број запослених у установама за смештај одраслих и старијих је практично непромењен или прецизније говорећи, мањи је за 9 радника.
- Континуирана едукација за запослене је неопходна, као и испитивање потреба запослених за едукацијама, како би установе на годишњем нивоу планирале активности које се односе на развој кадрова.
- У складу са Правилником о минималним стандардима за пружње услуга социјалне заштите сви пружаоци услуга морају да имају прописане процедуре за све фазе стручног поступка, као и о другим питањима у складу са законом. У том смислу, установе у процесу лиценцирању морају да учине кораке, јер према подацима из годишњих извештаја значајан број установа нема испуњене прописане захтеве у вези са интерним процедурама.
- Ресорно министарство социјалне заштите још увек нема донете одговарајуће релевантне прописе који би установама као и другим пружаоцима услуга у

систему социјлане заштите, били смерница у изради интерних процедура које су обавеза према Правилнику о минималним стандардима за пружање услуга.

- Једно од значајних обележја корисника на домском смештају јесте највеће учешћу најстаријих корисника (80 до 89 година и преко 90 година), што узимајући у обзир и могуће здравствено стање, указује на интензивну потребу за квалитетном здравственом негом која се организује у овим установама.
- Старост корисника удружена са специфичним здравственим стањем показује тенденцију ка већем уделу зависних корисника, а нарочито у категорији корисника код којих су утврђене и промене менталног здравља.
- Кашњење државе у доношењу подзаконских аката који се односе на социјално здравстве услуге и социјално здравстве установе, које могу бити најбољи одговор на задовољење потреба ових циљних група корисника, умањује реформски потенцијал ових нових законских решења.

4.0. ЛИТЕРАТУРА

1. Други национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у републици Србији. (2014). Београд: Влада Републике Србије
2. Закон о социјалној заштити, „Службени гласник РС”, број 24/2011
3. Мијатовић, Б. Центар за либерално-демократске студије. (2014). *Сиромаштво у Србији 2011, 2012. и 2013. године*. Београд: Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, Влада Републике Србије
4. Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите, „Службени гласник РС”, број 42/2013
5. Уредба о мрежи установа социјалне заштите, „Службени гласник РС”, број 16/2012 и 12/2013